

ЗАБРАНА КАПИТУЛАЦИЈЕ И ПРИХВАТАЊА ОКУПАЦИЈЕ, СВОЈСТВО ПРИПАДНИКА ОРУЖАНИХ СНАГА — ПО НАЦРТУ УСТАВА СФРЈ

Нацрт новог Устава СФРЈ ⁽¹⁾ у области народне одбране има за циљ да у потпуности реализује — путем уставног акта — концепцију општенародне одбране као основу нашег одбрамбеног система. Основна чињеница која карактерише ту замисао јесте да је народна одбрана ствар читавог друштва, свих друштвено-политичких заједница, од општине до Федерације, право и дужност свих радних људи и грађана, народа и народности, организација удруженог рада, друштвено-политичких организација и других асоцијација. То значи да виталност и снага одбране земље зависи од целокупног, удруженог и организованог напора свих фактора друштва. Наравно, одговорност друштвено-политичких заједница и њихових органа као репрезентанта државе посебно је наглашена у области народне одбране.

За уставни концепт народне одбране, осим основних друштвено-економских, политичких, војностратегијских и других фактора који тај концепт опредељују, карактеристичан је и став Југославије према окупацији и капитулацији. Тај став се у основи огледа у следећем:

— Југославија не признаје било који вид окупације или капитулације и нико нема право да призна и прихвати окупацију земље или било којег њеног дела као ни да потпише и празна капитулацију у било ком виду;

— нико нема право да спречи радне људе и грађане СФРЈ да с оружјем у руци воде борбу против непријатеља који је напао земљу или да учествују у другим облицима отпора ⁽²⁾;

— органи друштвено-политичких заједница организују се и припремају тако да и у случају ако дође до привременог запоседања дела територије остају на тој територији и руководе општенародним отпором.

Нацрт новог Устава допуњује и разрађује горе поменуто начело која је већ садржавао Уставни амандман ХLI. Начело о забрани капитулације и неприхватање окупације израсло је из концепције општенародне одбране и постало је општепознато далеко ван наших граница. Споменуто начело је још бескомпромисније формулисано: оно важи не само за земљу као

(1) Усвојен као нацрт од Савезне скупштине 7. VI 1973. и дат на јавну дискусију.

(2) Члан 218. нацрта Устава.

целину већ за сваки њен део, за сваку социјалистичку републику и аутономну покрајину, за сваки регион, град итд. Капитулација и прихватање окупације по нацрту Устава представљају издају земље и злочин према народу.

1. *Забрана капитулације.* — Ratio уставне забране капитулације земље, оружаних снага, или њиховог дела јесте у следећем: по нацрту Устава одбрана независности, суверенитета, територијалне целокупности и Уставом утврђеног друштвеног и политичког уређења Југославије јесте *неприкосновено и неотуђиво* право и дужност радних људи и грађана, народа и народности Југославије (3). Право на одбрану земље је исто тако неприкосновено и неотуђиво право и дужност организација удруженог рада и других организација, друштвено-политичких заједница и њихових органа и свих осталих фактора друштва. С обзиром да је у питању неприкосновено и неотуђиво право свих тих друштвених фактора, нико није овлашћен да се тога права у име њих одрекне, да им то њихово право отуђи. Свака евентуална капитулација представљала би кршење уставног права на одбрану радних људи и грађана, народа и народности и осталих фактора друштва. Зато нацрт Устава и забрањује капитулацију и то уставно начело допуњује уставном одредбом да нико нема право да спречи радне људе и грађане СФРЈ да воде борбу против непријатеља који је напао земљу. То значи да нико у СФРЈ, без обзира о каквом органу је реч, није овлашћен да потпише или призна капитулацију, било земље у целини, њеног дела, оружаних снага или њиховог дела, па макар била реч и о најмањој јединици оружаних снага. Такви акти било којег органа су уставно ништави и радни људи и грађани имају дужност и право да наставе борбу против агресора.

И војни разлози оправдавају овакву уставну одредбу: дозвољеност капитулације појмовно претпоставља безизлазну војну ситуацију, када је сваки даљи отпор војнички немогућ и некористан, а има за последицу уништење властите јединице, односно представља узалудну жртву. Пошто у општенородном одбрамбеном рату практично нема ни безизлазних ситуација ни узалудних жртава, то капитулација и са војне тачке гледишта постаје појмовно неприхватљива. Данас су се коренито променила схватања и околности шта представља војно безизлазну ситуацију, а шта не. Југословенска пракса у II светском рату показала је да су јединице народно-ослободилачке војне и партизанских одреда проналезиле излаз и из таквих ситуација које су се по стандардним и класичним оценама војних експерата једнодушно оквалификовале као безизлазне. Општенородни рат представља дуготрајну и упорну борбу свих радних људи и грађана који су за оружану борбу способни, као и учешће у отпору свег становништва, без обзира на трајање рата и на жртве. У општенородном одбрамбеном рату борба и отпор сваког појединца веже снаге непријатеља и објективно доприноси коначном циљу, тј. победи. Самим тиме, пошто нема безизлазних војних ситуација, или су изузетне и пошто нема узалудних жртава, уставна забрана капитулације и са становишта војне науке и праксе има своје рационално оправдање.

(3) Члан 216. нацрта Устава.

Уставна забрана капитулације не противуречи међународном праву. Без обзира што капитулација представља институт међународног ратног права, свака држава је овлашћена да својим грађанима правно дозволи или забрани да се користе тим институтом. Неке државе забрањују својим држављанима коришћење тог института, на пример Швајцарска у свом Уставу из 1875 (4). Међутим, већина земаља правно регулише капитулацију, не у уставу, већ у законима или војним правилима. При томе, по правилу, разликују часну од нечасне капитулације. Нечасна капитулација, по свим националним законодавствима представља најтеже кривично дело за које је, по правилу, предвиђена смртна казна. Према томе, међународно и национално право регулишу институт капитулације аутономно, свако у оквиру свога делокруга. Капитулација остаје институт међународно ратног права, без обзира на став националног законодавства, а национално законодавство самостално одлучује да ли ће својим држављанима, органима и војним старешинама дозволити или забранити да се тим институтом користе. Наравно, било би супротно међународном праву када би национално законодавство забранило својим органима и војним старешинама да прихвате капитулацију противника. Међутим, ниједно национално законодавство таква правила не познаје.

2. *Забрана признања окупације.* — Основни разлог за уставну забрану признања окупације је исти као и за уставну забрану признања капитулације: право и дужност одбране земље схваћено као неприкосновено и неотуђиво право свих радних људи и грађана, свих народа и народности Југославије; општеноародни одбрамбени рат који се води без обзира на жртве и трајање до коначне победе. Сем тога, савремена ратна пракса и тенденција развоја међународног ратног права указују на неопходност таквог уставног концепта о забрани признања окупације.

Ратна окупација је стање које настаје када се део или цело подручје неке државе налазе у фактичкој власти — стварној и ефективној — непријатеља. Међународно ратно право третира окупацију као фактичко и привремено стање, као чињеницу коју правно регулише, односно за коју важе одређене дужности и одређена овлашћења окупатора. Међународно ратно право за постојање правног стања окупације тражи испуњење одређених услова, тј. тражи да ратна окупација буде стварна и ефективна. То значи, да окупатор мора бити у могућности да на запоседнутој територији стварно и ефективно врши окупациону власт. Ако оружане снаге државе чија је територија запоседнута, па и становништво те државе, оружаном борбом или отпором онемогућује вршење окупационе власти, правно стање окупације престаје. Окупација траје само онолико времена док траје стварна власт окупационе војске на одређеној територији и док је та власт у стању да се одржава. Чим окупатор није у стању да власт одржава, правно окупација престаје и окупатор губи сва овлашћења која му правила ратног права признају на окупираној територији.

По концепцији општеноародног одбрамбеног рата органи власти који руководе општеноародним ратом не смеју дати могућност агресору да ста-

(4) Члан 216. швајцарског Устава из 1875. године.

билузује своју власт на запоседнутој територији, не смеју му дозволити да се територијализира. Органи који руководе општенародним ратом на привремено запоседнутој територији морају својом концепцијом одбране земље и руковођења отпором онемогућити да до стварне и ефективне окупације дође. Ако се конзеквентно и упорно спроводи општенародни одбрамбени рат, фактички, а самим тим и правно ће се онемогућити да до саме окупације дође, односно да се власт на привремено заузетој територији стабилузује. У том циљу органи који руководе општенародним ратом предузимају војне, организационе и друге мере. Агресору се може онемогућити да на привремено запоседнутој територији успостави стварну и ефективну власт и путем општенародног бојкота. Агресор нема, по правилу, довољно снаге да власт на запоседнутој територији врши путем властитих органа. У досадашњој пракси он то увек чини путем домаће управе која наставља са вршењем својих редовних управних функција с тим што наређења добија од окупатора. У том случају окупатор може вршити стварну и ефективну власт на окупираној територији и са релативно малим снагама, под условом да је становништво окупиране територије покорно. Међутим, ако је становништво запоседнуте територије непокорно, ако не извршава наређења агресора већ органа који руководе општенародним ратом на привремено запоседнутој територији, окупатору ће бити потребан огроман број јединица и веома велики властити управни апарат да би остварио стварно и ефективно вршење власти. Ако агресор мора да ангажује веома велике властите снаге да би успоставио власт на запоседнутој територији, он губи погодности које запоседање непријатељске територије са становишта војне користи иначе пружа.

Међународно право не прописује обавезу становништва окупиране територије да извршава наређења агресора. Становништво може слободно да бира хоће ли да буде покорно или непокорно. Међународно право само овлашћује окупатора да примени одређене мере према становништву, у циљу да путем тих мера осигура своју безбедност. До II светског рата постојала је претпоставка да ће агресор те мере применити само онда ако је становништво непокорно. Стога је становништво привремено запоседнуте територије било фактички заинтересовано да се покорава агресору да би на тај начин обезбедио повољнији третман.

Пракса II светског рата и ратова који су вођени после II светског рата обеснажила је логичну претпоставку ранијих ратова да ће становништво окупиране територије бити у бољем положају ако се покорава окупатору. Начин вршења окупације од стране Немачке и немачких савезника за време II светског рата био је смишљено злочиначки и ишао је плански и систематски за уништењем становништва окупираних земаља и потпуним поробљавањем тих земаља. Самим тим, оружани устанак и борба поробљених народа против окупатора била је једина алтернатива, једини начин да се становништво спасе физичког уништења. Са становишта правилно схваћеног интереса целе привремено запоседнуте територије и њених становника у целини, становништво је заинтересовано да учествује у непосредној борби против агресора у свенародном одбрамбеном рату, јер је то најбржи а често и једини начин да са најмање жртава поново извојује слободу и да се оствари, са општим и појединачним интересом.

Међународно право такву борбу не само да не забрањује већ је низоом својих правила и подстиче. То произилази из чињенице да је нападачки рат проглашен највећим злочиним против мира и међународне заједнице, да сваки народ има право да прибегне мерама самоодбране и да брани своју слободу свим средствима која су му доступна, а међународним ратним правом нису забрањена. Међународно право подстиче такву борбу и на тај начин што даје статус припадника оружаних снага лицима која се самоиницијативно или по позиву прикључе оружаним формацијама покрета отпора уколико испуњавају одређене услове прописане ратним правом.

Према томе, начело о забрани признања окупације нацрта новог Устава у савременим условима представља једину алтернативу за вођење општеноародног одбрамбеног рата и спречавање катастрофалних последица за запоседнуто подручје и његово становништво. Окупација у савременим условима претвара се у политички систем који иде за тим да оствари потпуну привредну експлоатацију окупираног подручја, често пута повезану са денационализацијом, пресељавањем и физичким уништењем знатног дела становништва. Зато нацрт Устава одређује, а Закон о народној одбрани разрађује, да радни људи и грађани СФРЈ и на привремено запоседнутој територији извршавају наређења оних који руководе општеноародним ратом, да се не могу мирити са чињеницом да је агресор привремено запосео њихову територију, да не смеју дозволити да привремено запоседање територије прерасте у окупацију и да морају путем оружане борбе и других облика отпора учинити све што је у њиховој моћи да се агресор уништи. Кад све становништво учествује у ратном напору, кад се на одређени начин укључује и у ратна дејства и друге облике отпора, фронт активних бораца против непријатеља знатно се проширује. Доследно спровођење такве концепције одбране земље онемогућује фактички, а самим тим и правно, да до стварне и ефективне окупације дође. То је смисао и значај уставне одредбе о забрани прихватања окупације.

3. *Својство припадника оружаних снага.* — За разумевање схватања општеноародне одбране Југославије, па самим тим и за уставни концепт народне одбране, карактеристична је и одредба нацрта Устава која утврђује ко се сматра припадником оружаних снага СФРЈ. Нацрт Устава под појмом оружаних снага обухвата Југословенску народну армију и територијалну одбрану (5). Самим тим сви они који по важећим прописима СФРЈ (по Закону о народној одбрани) припадају ЈНА или територијалној одбрани, припадници су оружаних снага и на њих се примењују правила ратног права. Међутим, нацрт Устава исто тако прописује да се припадником оружаних снага сматра и сваки грађанин који са оружјем и на други начин учествује у отпору против нападача (6). Тиме се појам припадника оружаних снага знатно проширује. Припадник оружаних снага, у смислу југословенских унутрашњих прописа није само припадник ЈНА и припадник територијалне одбране већ и сваки грађанин који са оружјем или на други начин учествује у отпору агресору.

(5) Члан 219, став 2. нацрта Устава.

(6) Члан 219, став 3. нацрта Устава.

По концепцији општенородне одбране, где све становништво учествује у ратном напору и сноси терет рата, појам припадника оружаних снага и његова међународноправна заштита нужно се мора посматрати шире. Сви они који бране земљу, морају имати иста међународно призната права и заштиту. У рату, када се фронт строго одваја од позадине (просторно и у односу на дужности и права), у којем цивилно становништво није учествовало, било је нормално да грађанско становништво ако учествује у непријатељствима, не ужива заштиту коју уживају припадници оружаних снага. По важећем међународном праву, учешће појединаца из редова цивилног становништва у непријатељствима није забрањено, али ако такав појединац падне у руке непријатеља, он не ужива ону заштиту коју уживају припадници оружаних снага. Међутим, у савременом рату у којем цивилно становништво битно доприноси ратном напору, кад постаје жртва напада, по правилу, у већој мери него припадници оружаних снага, кад положиј тог становништва није бољи од положаја припадника оружаних снага, нити су његове жртве мање, већ обрнуто, нема логике да његова међународноправна заштита буде неповољнија од одговарајуће међународноправне заштите припадника оружаних снага.

Концепција општенородног одбрамбеног рата претпоставља да у случају агресије све становништво, према својим могућностима, учествује у одбрани земље. Исто тако, међународно право становницима територије коју је агресор привремено запосео не оспорава право да се организују, боре против непријатеља, извршавају наређења своје легалне владе и оних који из илегалности руководе борбом на привремено запоседнутој територији. Становништво привремено запоседнуте територије које је за оружану борбу способно, има право и дужност да учествује у борби против агресора. Самим тим појединци из његових редова треба да имају и одређени међународноправно признати статус и заштиту ако дође до њиховог заробљавања, рањавања или обољења.

По Хашком правилнику о законима и обичајима ратовања на копну из 1907. године (члан 1) а и по Женевским конвенцијама за заштиту жртава рата из 1949. године (члан 4, тач. 2. III женевске конвенције о поступању са ратним заробљеницима) припаднику добровољачких јединица, јединица покрета отпора и др. признаје се својство припадника оружаних снага по међународном праву, ако: на челу имају лице одговорно за своје потчињење; имају одређени знак распознавања који се на растојању може уочити; отворено носе оружје; и ако се у свим операцијама придржавају ратног права. По тим истим међународним конвенцијама (Хашком правилнику — члан 2. из 1907. и Женевским конвенцијама из 1949. — члан 4. тач. 6. III женевске конвенције) својство припадника оружаних снага признаје се и појединцу из редова становништва који се на неокупираној територији с оружјем супротстави инвазору под условом да отворено носи оружје и да се у својим дејствима придржава ратног права.

Треба констатовати да су услови прописани чланом 4. III женевске конвенције за признање својства ратног заробљеника, односно чланом 1, Хашког правилника за признање својства припадника оружаних снага несавремени и превазиђени. Правна забрана рата, систем међународних односа и колективне безбедности створен Повељом Уједињених нација, с

једне стране, и нова ратна техника, нове концепције ратовања и с тим у вези измењен положај становништва у рату, с друге стране, — захтева ново прилажење питању правне заштите и статуса лица која учествују у рату, односно у ратним дејствима, а немају својство припадника оружаних снага у смислу позитивног међународног ратног права. Посматрајући ствари у светлу правне забране рата и осуде агресивног рата као најтежег злочина против човечанства, као и обзиром на фактичке промене до којих је дошло у општем правном положају становништва за случај рата, — може се тврдити да из општих начела међународне заједнице и система створеног Повељом УН произилази да својство припадника оружаних снага имају они који, испуњавајући наређења представника своје легалне власти, учествују у оружаним акцијама против агресора и окупатора, иако не испуњавају све услове које прописују Хашки правилник из 1907. и члан 4. III Женевске конвенције из 1949. Да би им се то својство признало, било би довољно да раде по наређењу органа који руководе свенародним одбрамбеним ратом (услов организованости — први услов члана 1. Хашког правилника односно члана 4. III Ж. К.) и да поштују правила ратног права (четврти услов члана 1. Хашког правилника, односно члана 4. III Ж. К.). Самим тим они треба да уживају заштиту коју међународно ратно право пружа припадницима оружаних снага за случај да постану жртве рата.

Несавремено звучи захтев Хашког правилника из 1907. и члана 4. III Ж. К. да припадници оружаних снага морају имати знак распознавања видљив на одстојању и да морају отворено носити оружје (други и трећи услов поменутих одредаба Хашког правилника и Женевске конвенције). Изненадна дејства, маскирање, камуфлирање, препаци, ратна лукавства, дејства малих ударних група и специјалних јединица постали су саставни и битни елементи савременог рата у савременим условима. Зато се данас на међународном плану поставља захтев да се четири услова које члан 4. III Женевске конвенције тражи да се неком лицу које не припада редовним оружаним снагама призна својство ратног заробљеника у случају његовог заробљавања, прилагоде карактеристикама савременог рата и сведу на оно што је у савременом рату доиста могуће и неопходно. У том правцу иду и сугестије генералног секретара УН у његовом извештају А 8052 и предлози експерата на конференцијама Међународног комитета Црвеног крста из 1971. и 1972. године које су имале задатак да припреме измене и допуне Женевских конвенција за заштиту жртава рата из 1949. и других правила хуманитарног ратног права.

Поставља се питање да ли постоји размимоилажење између одредбе нацрта Устава да се припадником оружаних снага сматра сваки грађанин који са оружјем или на други начин учествује у отпору агресору и горе поменутих правила међународног ратног права (члана 1. Хашког правилника и члана 4. III Ж. К.) по питању ко се сматра припадником оружаних снага, а самим тим и по питању које лице из редова становништва које учествује у непријатељствима ужива међународноправну заштиту за случај заробљавања, рањавања или болести.

Одредбе Устава нису једине одредбе које регулишу питање ко се сматра припадником оружаних снага Југославије. То питање уређује и Закон о народној одбрани из 1969. године који у свом уводном делу про-

глашава као једно од основних начела поштовање хуманитарног ратног права од стране свих припадника оружаних снага. „Припадници оружаних снага Југославије, приликом извођења ратних дејстава, придржавају се увек и под свим околностима правила међународног ратног права о хуманом поступању са рањеним и заробљеним непријатељем”, — стоји у уводним начелима Закона о народној одбрани. Из југословенског Устава на даље произилази да су сви органи и грађани дужни да извршавају и поштују међународне обавезе које је преузела Југославија. Међу те међународне обавезе спадају и конвенције из области ратног права које је Југославија ратификовала. Према томе, југословенски прописи изричито обавезују све припаднике оружаних снага Југославије да поштују правила међународног права о хуманом поступању са рањеним и заробљеним непријатељем и то „увек и у свим околностима”, дакле, без обзира на реципроцитет. Остала правила ратног права важе за припаднике оружаних снага уколико се налазе у конвенцијама које је Југославија ратификовала или уколико су прерасле у међународно обичајно право.

Југословенски прописи (Устав, Закон о народној одбрани) као услов за признање својства припадника оружаних снага траже да се оружане акције изводе организовано одн. од лица потчињених војној дисциплини. То исто траже и међународне конвенције (тачка 1, члана 1. Хашког правилника и члана 4. тачка 2. под а) III Ж. К.). „Лице одговорно за своје подчињене” из тих међународних конвенција идентично је са лицем које командује војном јединицом односно које руководи општенародним одбрамбеним ратом. Онај појединац из редова становништва привремено заposedнute територије који поступа по наређењу оних који руководе општенародним одбрамбеним ратом приликом извођења оружане акције против агресора, дејствује организовано и испуњава први услов члана 1. Хашког правилника односно чл. 4, тачка 2. III женевске конвенције.

Нацрт Устава, кад у члану 219, став 3. одређује ко се сматра припадником оружаних снага, између осталог наводи да је то грађанин који „са оружјем или на други начин” учествује у отпору против нападача. Важећи Закон о народној одбрани, кад у члану 10, став 2. дефинише исту ствар (својство припадника оружаних снага), тражи, између осталог, да тај грађанин који учествује у оружаном борби, ван састава јединица ЈНА и територијалне одбране, отворено носи оружје. Према томе, сваки грађанин Југославије, који ван састава јединица ЈНА или територијалне одбране, по наређењу оних који руководе општенародним ратом, с оружјем или на други начин учествује у борби против непријатеља и при томе се придржава правила ратног права о хуманом поступању са рањеним и заробљеним непријатељем, испуњава услове које за признавање својства припадника оружаних снага траже југословенски прописи (нацрт Устава и Закон о народној одбрани) као и међународно ратно право (члан 1. Хашког правилника и члан 4, тач. 2. III Ж. К. о поступању са ратним заробљеницима из 1949. године).

При разматрању питања да ли су југословенски прописи који регулишу признавање својства припадника оружаних снага сагласни са одговарајућим прописима међународног ратног права, мора се полазити и од чињенице да по југословенском Уставу не сме доћи до прихватања и при-

знавања окупације југословенске територије. Постоји уставна обавеза за све радне људе и грађане, за све државне и друге органе, за све друштвене факторе, да учине све што је у њиховој моћи, свим расположивим средствима, да спрече да се агресор стабилизује и да на запоседнутој територији успостави власт коју може стварно и ефективно да врши. Другим речима, по концепцији општенародног одбрамбеног рата фактичко а самим тим и правно стање окупације на привремено запоседнутој територији не може и не сме никад да наступи. Самим тим сви они грађани који на привремено запоседнутој територији учествују у непријатељствима против агресора, ван састава јединица ЈНА и територијалне одбране, за признање својства припадника оружаних снага, треба да испуњавају само услове прописане чланом 2. Хашког правилника, односно чл. 4, тач. 6. III Ж. К. То су услови који важе за неокупирану територију и то: отворено ношење оружја и придржавање правила ратног права. Према томе, у условима општенародног одбрамбеног рата, привремено запоседнута територија не сме да прерасте — ни фактички ни правно — у окупирану територију. Да ли неко испуњава својство припадника оружаних снага или не, на тој територији просуђиваће се по оним одредбама Конвенција из ратног права које важе за неокупирану територију, а услови за то признање су на неокупираној територији далеко блажи него на окупираној.

Из свега до сада реченог произилази да се у условима савременог рата, где цело становништво учествује у ратном напору и сноси терет рата, појам припадника оружаних снага и његова заштита мора посматрати са становишта признања истих права и исте заштите свим учесницима оружане борбе. Да би се избегле дилеме о томе ко у општенародном одбрамбеном рату има статус припадника оружаних снага, нацрт Устава тумачи одредбу међународног ратног права ко се сматра припадником оружаних снага, односно који учесник у непријатељствима и под којим условима у случају заробљавања, рањавања или болести ужива међународноправно признату заштиту.

Др Вуко Гоззе-Гучетић

РЕЗЮМЕ

Запрещение капитуляции и принятия капитуляции, определение понятия военнослужащего по проекту Конституции СФРЮ

Для народной обороны, как она заложена в проекте Конституции СФРЮ, в числе остального характеристичным является позиция, занятая Югославией в вопросе оккупации и капитуляции. Она состоит в следующем: Югославия не признает никакой формы оккупации или капитуляции и никто не имеет право принять оккупацию или согласиться с оккупацией страны или отдельной ее части, а также подписать капитуляцию или принять ее в какой-бы форме она не выразилась. Никто не имеет право воспротивиться трудящимся Югославии вести борьбу с оружием в руках против агрессора или участвовать в других формах сопротивления. Смысл запрещения Конституцией капитуляции заключается в следующем: право защищать страну является неприкосновенным и неотъемлемым правом и обязанностью всех трудящихся, всех граждан и всех факторов общества. В силу этого никто не уполномочен от их имени отказаться.

от этого права и отнять от них это право. И военные соображения оправдывают такое положение Конституции: понятие капитуляции предполагает безвыходную военную обстановку и желание избежать напрасные жертвы. Так как в общенародной обороне нет ни безвыходной военной обстановки ни напрасных жертв, то и с военной точки зрения капитуляция считается неприемлемой как понятие.

Основной причиной конституционного запрещения принятия оккупации является следующее: право и обязанность обороны страны понимаются как неприкосновенное и неотъемлемое право всех трудящихся и населения, как принятие всех мер, препятствующих агрессору укрепить свою власть на занятой территории и осуществить в войну и несет ее тяготы, понятию военнoслужашего и его международно-правовая защита должны рассматриваться с точки зрения признания единства прав и одинаковой защиты для всех участников вооруженной борьбы. Во избежании дилемм, за кем в общенародной оборонительной войне признается статус военнoслужашего, проект Конституции интерпретирует положение международного права войны, определяющее кто рассматривается военнoслужашим и участником в вооруженной борьбе и при каких условиях в случае попадания в плен, ранения или болезни пользуется существующей международно-правовой защитой.

По югославскому замыслу народной обороны военнoслужашими являются также и все граждане, не состоящие в частях Югославской народной армии и территориальной обороны, но участвующие с оружием в руках или без него в сопротивлении агрессору. В условиях современной войны, при которых все население включается в войну и несет ее тяготы, понятие военнoслужашего и его международно-правовая защита должны рассматриваться с точки зрения признания единства прав и одинаковой защиты для всех участников вооруженной борьбы. Во избежании дилемм, за кем в общенародной оборонительной войне признается статус военнoслужашего, проект Конституции интерпретирует положение международного права войны, определяющее кто рассматривается военнoслужашим и участником в вооруженной борьбе и при каких условиях в случае попадания в плен, ранения или болезни пользуется существующей международно-правовой защитой.

SUMMARY

Prohibition of capitulation and capitulation, the status of members of armed forces — according to the Draft of the Constitutions of SFRJ

The Constitutional conception of national defence, according to the draft of the Constitution of SFRJ, among other factors includes the characteristic attitude of Yugoslavia towards occupation and capitulation. That can be seen from the following positions: Yugoslavia does not accept any forms of occupation or capitulation as no one has the right to accept or recognize occupation of the state or of any of her parts, or to sign and recognize any forms of capitulation: no one has the right to prevent the working people citizens of SFRJ to fight with arms or by other formes of resistance against the aggressor. The reason for the Constitutional prohibition of capitulation is the following one: the right to defend the country is a cardinal and inalienable right and duty of all the working people, citizens and other members of the society. Owing to that fact, no one is authorized to renounce to that right in their name or to alienate that right. That Constitutional desing is also justified by military reasons: capitulation, as a conseption, rappresents a military situation in which there is no way out, and therefore it is necessary to evitate useless victims. As, in the general national war, there are no military situations without a way out, and no useless victims, from the military point of view capitulation is also inacceptable.

The principal reasons for the Constitutional prohibition of capitulation are: the right and the duty to defend the country as a cardinal and

inalienable right of all working people and citizens: undertaking of all measures to prevent the aggressor from stabilising his government on the conquered territory, in other words to prevent the actual effective occupation. The constitutional conception of the prohibition to accept occupation, represents the only alternative for the conduction of a general national defensive war and for the prevention of the catastrophic consequences for the conquered territory and for its inhabitants. Therefore the conduction of a general national defensive war unables actually and at the same time legally actual effective occupation.

According to the Yugoslav conception of national defence, a member of armed forces is every citizen, even if he is not in the formations of the Yugoslav National Army nor in the territorial defence, but who with arms or by other means, takes part in giving the resistance to the aggressor. In the contemporary war in which the whole population is subjected to the war efforts and carries the burden and consequences of war, the question of members of armed forces and their international legal protection, must be analysed from the position of recognition of the same rights and of giving the same protection to all the participants of the armed conflict. In order to evitate doubts on who, in the general nations defence, has the status of a member of armed forces, the draft of the Constitution interpretes in this way the rule of the international war law on who is to be considered a member of armed forces, and, in other words, who in the hostile actions and in case of imprisonment, wounding or illness is titled to the international legal protection.

RÉSUMÉ

L'interdiction de la capitulation et de l'acceptation de la capitulation, caractere particulier de participant des forces armées — d'après le projet de Constitution de la République Socialiste Fédérative de Yougoslavie

Pour le concept constitutionnel de la défense nationale, d'après le projet de Constitution de la RSF de Yougoslavie est caractéristique, entre autres, la position prise par la Yougoslavie à l'égard de l'occupation et la capitulation. Cette position se reflète dans ce qui suit: La Yougoslavie ne reconnaît absolument aucune forme d'occupation ou de capitulation et personne n'a le droit de reconnaître et d'accepter l'occupation du pays ou de n'importe quelle partie de son territoire, ni de signer et reconnaître la capitulation sous n'importe quelle forme; personne n'a le droit d'empêcher les hommes travailleurs citoyens de la RSF de Yougoslavie de lutter les armes en mains contre l'agresseur et de participer dans les autres formes de la résistance. La raison de l'interdiction constitutionnelle de la capitulation se trouve en ce qui suit: le droit à la défense du pays est le droit inviolable et inaliénable et le devoir de tous les hommes travailleurs, des citoyens et de tous les facteurs de la société. Eu égard que personne n'est autorisé de renoncer à ce droit en leur nom, d'aliéner ce droit qui leur appartient. Les raisons militaires justifient aussi une telle disposition constitutionnelle: la capitulation quant au fond représente une situation militaire sans issue et l'évitement des sacrifices inutiles. Etant donné que dans la guerre de défense nationale totale il n'y a pas de situation militaire sans issue ni de sacrifices inutiles, l'idée de la capitulation est inacceptable même au point de vue militaire.

La raison principale de l'interdiction constitutionnelle de la reconnaissance de l'occupation est: le droit et le devoir de la défense du pays conçue en tant que droit inviolable et inaliénable de tous les hommes travailleurs et citoyens; le recours à toutes les mesures pour rendre impossible à ce que l'agresseur stabilise son autorité sur le territoire, c'est-à-dire à ce que l'occupation réelle et effective se produise. Le principe relatif à l'interdiction de la reconnaissance de l'occupation du projet de Constitution représente la seule

alternative pour la conduite de la guerre de défense nationale totale et l'élimination des conséquences catastrophiques pour la région occupée et sa population. La conduite de la guerre nationale totale avec un esprit de suite rend impossible effectivement, et par là-même juridiquement qu'une occupation réelle et effective se réalise.

D'après la conception yougoslave de la défense nationale le participant des forces armées est chaque citoyen même s'il n'est pas incorporé aux unités de l'armée populaire yougoslave et de la défense territoriale qui, avec les armes en mains ou d'une autre manière, participent à la résistance contre l'agresseur. Dans les conditions de la guerre contemporaine, dans laquelle toute la population participe aux efforts de guerre et supporte les charges de la guerre, la notion de participant des forces armées et sa protection de droit international doit être considérée du point de vue de la reconnaissance des mêmes droits et de la même protection à tous les participants du conflit armé. Afin d'éviter les dilemmes sur la question de savoir qui a le statut de participant des forces armées, dans la guerre de défense nationale totale, le projet de Constitution interprète la disposition du droit de guerre international selon laquelle il est établi qui est considéré comme participant des forces armées, c'est-à-dire qui est participant aux hostilités et sous quelles conditions dans le cas qu'il est fait prisonnier, s'il est blessé ou s'il tombe malade il peut bénéficier de la protection reconnue de droit international.